

IRODALMI SZEMLE.

Nagy István moldvai vajda.

Istoria lui Ștefan cel Mare. (Nagy István története. Az oláh nép számára.)
Irita Iorga N. București. 1904. Kis 8°, 334. l. Ára 75 fillér.

Iorga bukaresti egyetemi tanár, kiváló történetíró, egy igen érdekes új munkával, Nagy István moldvai vajda (1457—1504.) életrajzával gyarapította Románia történetirodalmát. E munkát a szerző a román közoktatásügyi miniszter megbízásából arra az alkalomra írta, hogy a folyó évben üli meg Románia István vajda halálának 400 éves évfordulóját.

A munka hét könyvre oszlik, melyek közül az *első* könyvben az író Moldva alapítását és rövid történetét mondja el Nagy István föllépéséig. Leírja Bogdán mármarosai oláh kenéz átkelését Moldvába, mely akkor magyar birtok volt egy Szász nevű vajda kormányzása alatt; ezt a gazdag vidéket foglalja el Bogdán. Halála után rövid időközökben egymást váltják föl a vajdák, Jó Sándor (Alexandru cel-Bun) föllépéséig. Az új vajda csakhamar ellenséges érintkezésbe jut Zsigmond magyar királylyal, még a lengyel uralkodóval is, de megvédelmezi országát a Moldvát fölosztani akaró királyokkal szemben. Jó Sándor halála után ismét trónviszályok dúlják Moldvát és gyilkosságok fertőztetik be a vajdai széket. Az író eközben megemlékezik Hunyady Jánosról is (Joan Corvin din Uniedoara), ki az oláh fölfogás szerint oláh nemzeti hős s mint ilyen az oláhok segítségével akarta volna föl szabadítani Keletet a török iga alól, de az oláh vajdák nem segíthették kellően s így terve nem sikerülhetett.

Erre az időre esik István vajda ifjúsága, melynek a szerző a *második* könyvet szánta. Az István apja hosszas bujdosása után visszatért Moldvába, hol nagy küzdelmek árán végre elnyerte a vajdai széket. Ezekben a küzdelmekben már föltűnik István, egész ifjúságát harcokban töltvén el, míg végre ő is elnyeri a vajdaságot 1457-ben, miután Teocist metropolita fölkeni.

A *harmadik* könyv István kormányzásának első két évtizedét foglalja magában azokkal a küzdelmekkel, melyeket állandóan foly-

tatnia kellett a lázongó boérokkal és a szomszédos uralkodókkal. Épen ebben az időben történik Erdély lázadása Mátyás király ellen, a mely lázadást a moldvai vajda, István is igyekezett támogatni, a miért is a király elhatározta, hogy a vajdát megbünteti. At is kelt Moldvába (1467.) s megtámadva Istvánt. Moldvabányánál egy éjjel véres harcot vív, de eredménytelenül, mindazonáltal a vajda a következő évben megtér a király hűségére. De nemesak a magyar és a lengyel királyokkal harcol István, hanem a tatárokkal és a törökkel is.

Hosszasan folynak e harcok, melyekkel a *negyedik* könyv foglalkozik s a mely küzdelmek alatt a vajda megnyeri Mátyás király segítségét is, miután a lengyel királytól a magyar király hűségére tért. De a magyar király hűségében sem volt sokáig István, minthogy nagyon gyakran változtatta politikáját, a mire befolyt az is, hogy Mátyás a nyugati ügyekkel lévén elfoglalva, Keletre nem fordított kellő figyelmet.

Az *ötödik* könyben a szerző István uralkodásának végső éveiről ír, melyekben a vajda már ismét a lengyel király híve volt, minthogy Mátyás már nem élt s nem érezte karja hatalmát Moldvával. Azonban már 1494-ben a havasalföldi vajda követivel együtt az István követi is tisztelegnek az Erdélyben időző II. Ulászló előtt, segílyt kérve a török ellen. István vajda ekkor nagy terveket forgatott agyában, de mielőtt azokat megvalósíthatta volna, 47 évi uralkodás után meghalt 1504. jul. 2-án. Kiváló, vitéz, okos uralkodó volt, a ki népétől méltán megérdemelte a Nagy melléknevet, mert az akkori körülmények mellett a legjobb viszonyok között tartotta fenn országát és védte meg hintapolitikájával a magyar, lengyel és török végleges uralmától.

Miután István meghalt, ismét bekövetkeztek a versengések a vajdaságért, melyeket a munka *hatodik* könyve foglal magában. István után a vajdák ismét egymást váltják föl rövid időközökben, egymás megbuktatására törekedve. Ezekkel a vajdaváltozásokkal kapcsolatban szerző tovább folytatja Moldva történetét rövid erőteljes vonásokban 1881-ig, a román királyság megalakulásáig

A *hetedik* és utolsó könyvben az író Nagy István vajda emlékével foglalkozik, elmondván, hogy a krónikások közül egyedül Ureche ír bővebben és szeretettel Istvánról, a többiek nem méltatják olyan figyelemre, a minőt megérdemelve. Majd fölemlíti azokat a modern írókat, a kik napjainkban feglkaztak István vajdával, végül leírja, hogy a vajda élete és uralkodása milyen hatással volt a nép költészetére és munkáját egy fölhívással végzi, melyben fölszólítja a mai oláh költőket és írókat, járuljanak munkáikkal hozzá ahhoz, hogy a Nagy István emlékére rendezett ünnepek fényét emeljék.